

PROIECTUL EDUCAȚIONAL JUDEȚEAN
"A FOST ODATA..."

A FOST ODATĂ...

ediție ONLINE

Brașov, 2014

*Proiect educațional - concurs „A fost odată...”,
înscris în C.A.E.J., la secțiunea cu nr. 10/29.02.2012*

ISBN 978-973-0-17064-1

Îndrumător al colectivului de redacție: *Raluca-Nicoleta Iancău*

Tehnoredactare: *Cristina Vasilică*

Colectiv de redacție

Prof. Raluca-Nicoleta Iancău

Prof. Diana Bărbat

Prof. Ionela Măciucă

Prof. Alina Tudor

Prof. Adela Marina

Prof. Adelina Dumitrescu

Autorii poartă întreaga răspundere asupra originalității materialelor publicate și a indicării surselor bibliografice utilizate.

Parteneri

Colegiul Național de Informatică „Gr. Moisil” Brașov

Facultatea de Litere, Universitatea „Transilvania” Brașov

Biblioteca Județeană „George Barițiu”,

Filiala pentru copii și tineret Brașov

Inspectoratul Școlar al Județului Brașov

SUMAR

Cuvânt-înainte

Raluca-Nicoleta Iancău - *Mai aproape de trecut...* 5

Secțiunea adresată cadrelor didactice din învățământul primar, gimnazial și liceal

Călin Oana - Manuela - *A fost odată* 7

Budacă Liliana - *Paștele,
al doilea praznic împărătesc* 11

Chiliment Mihaela, Neagoe Silvia - *Obiceiuri și practici
populare de Bobotează și Sfântul Ion* 13

Andreescu Mihaela - *Tradiții, obiceiuri și colinde
de Crăciun din zona hușilor* 15

Raluca-Nicoleta Iancău - *Apa - izvor al vieții
sau cauză a morții?* 20

Marcu Nicoleta - *Proiect didactic* 24

Alina-Laura Clinciu - *Les proverbes créoles de Canada:
du folklore vécu, à jamais valable* 35

Culegere de folclor pentru elevii claselor III - XII

LOCUL I

Coltor Andreea - *Înmormântarea* 37

Hârbea Claudia - *Obiceiuri vechi de Crăciun* 40

Pușcașu Teodora - *Povestea lui Bob de Grâu* 43

Tric Larisa - *Fășangii* 49

LOCUL II

Bulea Adina Ramona - <i>Îmbrăcarea miresei</i>	54
Bulea Adina Ramona - <i>Hodăițele</i>	55
Cîmpean Ana Maria - <i>Cântecul găinii</i>	59
Lazăr Oana Andreea - <i>Pițăratul</i>	62
Oltean Rareș - <i>Orație de nuntă</i>	64

LOCUL III

Budacă Sabina - <i>Ursul</i>	66
Lascu Dănuț - <i>Descântec de deochi</i>	69
Luca Andreea - <i>Gătitul miresei</i>	70
Popescu Lucian - <i>Foaie verde, trei mușcate</i>	72

MENȚIUNE

Bogdan Ioana - <i>Cântec de luare a zestreii</i>	73
Călean Maria - <i>Strigături pentru mireasă</i>	74
Cârnaț Roxana - <i>Strigături</i>	74
Horvat Antonia - <i>Strigături</i>	75
Petrache Mihaela - <i>Foaie verde, trei granate</i>	76
Turturică Angelin - <i>Hai pe Burdea</i>	77

Mai aproape de trecut...

Profesor limba română **Raluca-Nicoleta Iancău**
Colegiul Național de Informatică *Gr. Moisil*, Brașov

În *Introducție* la revista *Dacia literară* (1840), criticul Mihail Kogălniceanu făcea apel la scriitorii vremii să se inspire din realitatea autohtonă, indicându-le sursele principale: istoria, natura și tezaurul culturii populare (folclorul): *Istoria noastră are destule fapte istorice, frumoasele noastre țări sunt destul de mari, obiceiurile noastre destul de pitorești și de poetice, pentru ca să nu putem găsi și la noi surjeturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații.* Astăzi, folclorul mai este doar o picătură de apă pe un teren arid. Articolele cadrelor didactice și creațiile folclorice culese de elevi, publicate în revistă, pot aduce o aversă, salvând astfel recolta supusă pieirii.

Dicționarul explicativ român definește folclorul precum totalitatea creațiilor artistice, literare, muzicale, plastice, a obiceiurilor și a tradițiilor populare ale unei țări sau ale unei regiuni. Revista *A fost odată...* vine să acopere întreg perimetrul definiției incluzând lucrări în centrul cărora se valorifică trecutul, sub toate formele lui. Proiectul-educățional finalizat prin publicarea revistei urmărește reînvierea iubirii pentru folclor, educarea și instruirea elevilor prin promovarea folclorului local și a tradițiilor specifice.

Literatura populară este o componentă esențială a folclorului românesc, deoarece însumează totalitatea producțiilor înțelepciunii poporului nostru, create și transmise prin cuvânt și practici din generație în generație. Folclorul face parte integrantă din cultura națională și

definește spiritualitatea unui popor. Cunoștințele culturale sunt esențiale pentru dezvoltarea personală a copiilor, a adolescenților și a adulților tineri și, din acest motiv, ea trebuie percepută ca fiind o parte importantă a dezvoltării generale a fiecărui tânăr și trebuie privită ca unul dintre aspectele esențiale ale educației acestora. Descoperind obiceiuri și tradiții, copiii li se dezvoltă gusturile autentice, imaginile, valorile morale, spirituale, artistice, specifice zonei din care provin și li se deschide dorința spre conservarea și promovarea acestora. Folclorul constituie una din principalele metode de educație culturală a elevilor de orice vârstă, printr-o formă plăcută de petrecere a timpului liber. Generația tânără intră astfel în contact cu bătrânii acordând importanță cunoștințelor acestora. Mergând în locurile în care se păstrează încă vii tradițiile și obiceiurile sau luând contact cu ele pe cale formală sau nonformală, elevii pot dobândi cunoștințele culturale pentru dezvoltarea lor personală. Un astfel de proiect apropie generațiile, oferind satisfacție tuturor celor implicați.

Revista respectă structura proiectului *A fost odată...*: secțiunea adresată cadrelor didactice în care sunt valorificate situații reale întâlnite de-a lungul carierei didactice și secțiunea culegere de folclor (basmе, balade, doine, legende, snoave, strigături, colinde, datini, obiceiuri etc.) ce reprezintă tematica unui concurs adresat elevilor claselor III-XII, ai cărui premianți își află articolele publicate în paginile acestei reviste.

Pătrunzând în spațiul revistei, cititorii retrăiesc trecutul, căci literatura populară reprezintă oglinda spiritualității unui popor, reflectând modul său de a gândi, de a percepe lumea, existența în general, specific unei comunități.

Călin Dana - Manuela

„A FOST ODATA..”

„Folclorul nostru... nu numai ca e sublim, dar te face să înțelegi totul. E mai savant decât toata muzica așa-zisă savantă, și asta într-un fel cu totul inconștient, e mai melodic decât orice melodie, dar asta fără să vrea, e duios, ironic, vesel, grav.”

(George Enescu)

Întreaga cultură și civilizație păstrătoare a obiceiurilor și a tradițiilor (a datinilor) străbune se regăsește în mediul rural, acolo unde încă și astăzi din moși-strămoși se păstrează nealterate ca altădată, în vremea când toată suflarea asculta, participa.

Nu contestăm faptul că în activitatea didactică există teme care îi ajută pe elevi, indiferent de ciclul școlar, să descopere din tainele folclorului românesc. Nu mulți știu, poate, că cei doi termeni, „datină” și „obicei”, sunt diferiți ca sens și semnificație.

Datina – termen german popular, definește ceea ce se practică la anumite date și după anumite reguli statornicite prin tradiție.

Obiceiul – reprezintă avantajul de a fi intrat în uzul general al limbii, foarte răspândit, definind *acte de comunicare ceremonializate*. Obiceiul surprinde un moment/secvență important/ă din exercitarea unei practici arhaice întemeiată psihologic și receptată de comunitate, înscrisă deci în spiritul tradiției continuității.

În satul tradițional, obiceiul se repetă cu regularitate și este acceptat de toți membrii comunităților. El are un caracter ciclic, jalonând începutul și sfârșitul muncilor agrare, precum și pe cele agropastorale.

Ceremonialurile și riturile sunt efectuate în virtutea unei credințe magice și orientate spre împlinirea unei

credințe de ordin practic. Orice obicei, datină, ceremonial sau rit implică următoarele elemente:

1. *un performer* (grup) care asigură efectuarea, realizarea obiceiului;

2. *o succesiune* de acte ritual-ceremoniale încheiate într-un scenariu perpetuat prin tradiție;

3. *un repertoriu* de obiecte rituale folosite;

4. *un scop* (rost) al performării obiceiului respectiv;

5. *un beneficiar* căruia i se adresează ceremonialul respectiv.

Obiceiurile tradiționale au trei tipuri de motivații:

a) funcțională: „așa-i bine”;

b) tradițională: „așa am apucat”;

c) estetică: „așa-i frumos”.

În zilele noastre, obiceiurile prezintă o serie de mutații ce duc la refuncționalizarea acestora.

Folclorul obiceiurilor familiale (nașterea, nunta, înmormântarea) alcătuiesc un comportament important al riturilor de trecere, un univers complex cu largi implicații ale literaturii, muzicii, coregrafiei și plasticii folclorice. Cele trei momente fundamentale sunt însoțite de creații folclorice cu roluri bine definite în structurile rituale integrate. Riturile ciclului familial se structurează pe trei stadii:

(i) de despărțire (desprinderea de vechea stare);

(ii) de așteptare (trecerea propriu-zisă);

(iii) de integrare (în noua stare).

Nașterea – un rit de trecere important în civilizația arhaică implicând o sumedenie de gesturi și acte rituale. Potrivit mentalității folclorice, reprezintă o trecere din preexistență în existență.

Actul ritual este mediat de către moașă (un inițiat) care întâmpină pruncul și se încredințează nașilor de botez.

Aceștia devin mentorii copilului, cei ce veghează la creșterea lui, ajungând în același timp și rude prin alianță cu părinții copilului.

Privită în amplu context magic al începutului, venirea pe lume a nou-născutului presupune săvârșirea unui bogat repertoriu de rituri: cele de *anticipație*, *separare* și *integrare* în noua stare.

Riturile de anticipație îl privesc pe viitorul prunc pentru care mama manifestă o grijă deosebită:

- nu mănâncă fructe îngemănate – pentru a nu naște gemeni;
- nu stă pe prag în timp ce este însărcinată – pentru a nu avea greutate la naștere;
- nu trece peste o funie, căruț, obstacol – pentru a nu se naște copilul cu cordonul ombilical în jurul gâtului;
- nu privește la un incendiu – pentru a nu-i apărea pete pe corp;

Riturile de trecere propriu-zisă, nașterea și integrarea în noua stare, se referă atât la mamă cât și la prunc și presupun săvârșirea unor rituri de purificare:

Aîmbisericirea lehuzei la 40 de zile;

A integrarea pruncului în comunitate prin botezul creștin.

Atunci când într-o familie mureau foarte mulți copii sau când nou-născutul avea o constituție foarte slabă se încerca repetarea simbolică a nașterii. Acest lucru se realiza pe mai multe căi:

- trecut prin cămașa în care fusese îmbrăcată mama la naștere;
- trecerea copilului pe sub talpa casei;
- trecerea copilului printr-un tunel săpat prin albia unui râu;

· vânzarea copilului pe fereastră, de către mamă, unei femei cu copii mulți și sănătoși, schimbând numele copilului (cea mai răspândită);

Mircea Eliade spunea că „fiecare nouă naștere reprezintă o recapitulare simbolică a cosmogoniei și a istoriei mitice” (*Nostalgice origini*).

Totul trebuie așezat sub o zodie cât mai fericită pentru ca triumful în viață să fie deplin.

În cadrul obiectelor de naștere lipsesc referiri la lumea prenatală (neagră) din care vine copilul, toate și totul se concentrează în planul asigurării celor mai favorabile condiții de integrare a nou-născutului. Poezia obiectelor de naștere se referă la *poezia magică* (descânteculele) de apărare a pruncului împotriva posibilelor primejdii, dar aceasta accentuează *poezia augurală* (de urare, de felicitare).

Când se face prima scaldă după botez se manifestă o preocupare specială pentru un întreg complex de probleme:

Apa pentru baie trebuie să fie neîncepută; adusă în zori de zi, aceasta se încălzește într-o oală nouă de lut – pentru ca pruncul să aibă pace;

Apa nu se înfierbântă – pentru ca pruncul să nu fie furios, nervos;

Aîn apă se pun o serie de elemente menite să creeze favorabil viitorul copilului:

- un ban de argint – noroc;
- o picătură de miere – rol esențial în sănătatea copilului;
- boabe de grâu – bogăție;
- un ou – rodnicie;
- un fir de bujor/trandafir – roșu = viață, sănătate;

Budacă Liliانا

- un fir de busuioc – pentru a fi atrăgător;
- picături de lapte – pentru a fi curat.

Scalda sau scaldătoarea, acest moment din viața pruncului, este un ritual la care participă numai femeile.

Aceste obiceiuri, săvârșite în zilele noastre, păstrează frânturi din vechile practici străbune.

*Prof. CĂLIN DANA-MANUELA,
Școala Gimnazială nr. 183, Sectorul 1, București*

PAȘTELE - AL DOILEA PRAZNIC ÎMPĂRĂTESC

Paștele sau Sărbătoarea anuală a Învierii Domnului, cea mai mare sărbătoare a creștinătății, praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor, cu dată schimbătoare, în jurul căreia gravitează toate de peste an, este sărbătorit cu mare respect și evlavie pentru Hristos.

Primii creștini nu înțelegeau prin Paște doar sărbătoarea Învierii ca astăzi, ci și pe cea a Cinei și a Patimilor Domnului.

Sărbătorile pascale sunt celebrate la nivel mondial de lumea creștină. Totuși fiecare țară are propriile ritualuri și tradiții. Aceste obiceiuri diferă și în țara noastră în funcție de regiune.

Pregătirea pentru marea sărbătoare se începe prin post, care este cel mai greu de peste an, pentru că are doar două dezlegări la pește (de Bunavestire și Florii), apoi continuă cu pregătirea casei pentru primirea preotului, care vine la jumătatea postului pentru a sfinți casele și animalele din gospodărie. Forofta cea mare însă începe în joia mare când gospodinele înroșesc ouăle. În zona

Botoșaniului, fiind foarte aproape de bucovineni, se practică și încondeierea ouălor, pornind de la motive care exprimă revenirea la viață, motive naturale (albine, frunze) până la simboluri creștine – crucea, mănăstiri.

În noaptea de Înviere, mulțime mare de oameni vin la biserică, fiecare având în mână o lumânare, pe care o va aprinde din lumina pe care preotul o va aduce de pe Masa Sfântului Altar. Această lumânare este simbolul Învierii, al biruinței vieții asupra morții și a lumii lui Iisus asupra întunericului păcatului.

Oamenii vin la Biserică cu coșuri cu ouă și pască pe care părintele, la sfârșitul slujbei de Înviere, le sfințește pentru ca fiecare familie să se poată „înfrupta” în prima zi de Paști. De Paște pe masa fiecărui creștin se află pasca sfințită și ouă roșii.

După tradiție, în familiile creștine se mănâncă de Paști carne de miel și se ciocnesc ouă roșii. Mielul simbolizează pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care S-a jertfit pentru păcatele lumii și a murit ca un miel nevinovat. Ouăle simbolizează mormântul purtător de viață al Domnului, care s-a deschis la Învierea Sa din morți. De aceea când se ciocnesc ouăle, creștinii își spun: „ Hristos a înviat! Adevărat a înviat!”, iar culoarea roșie simbolizează Sângele Domnului, care s-a scurs pe cruce pentru mântuirea lumii.

Timp de patruzeci de zile, începând cu noaptea Învierii, creștinii ortodocși se salută în orice împrejurare la fel ca atunci când sparg ouăle roșii prin ciocnire, acest salut fiind încheiat după cele patruzeci de zile odată cu sărbătoarea Înălțării Domnului.

Apariția Iepurașului în cadrul tradițiilor de Paști se datorează păstrării ritualurilor păgâne și zeităților

Neașoe Silvia, Chiliment Mihaela

venerate din cele mai vechi timpuri, acest animal fiind văzut, la fel ca și astăzi, ca un simbol al fertilității.

La noi, la Vlăsinești, mai există o tradiție, ca în ajunul Învierii flăcăii satului să își pregătesc „rachetele”. Acestea sunt făcute din cârpe și cauciuc strâns legate cu sârmă și stropite cu lichide inflamabile. Cu aceste „rachete” ei se urcă pe dealul din fața satului unde le dau foc și le dau drumul la vale. Semnificația acestei tradiții este ca focul să împrăstie duhurile rele.

În zilele de Paști nici morții nu sunt uitați. Fiecare familie merge la mormintele celor dragi, unde dau de pomană cozonac și ouă roșii. Toate cele trei zile încep cu rugăciunea din biserică apoi fiecare petrece alături de cei dragi „deschiderea Raiului”.

Bibliografie:

Gh. Burac, Comuna Vlăsinești, *Monografie II. Dăinuiri etno-folclorice*, Ed. Agata, 2007, pag.100, 101.

Pîp. BUDACĂ LILIANA,
Școala Primară nr. 3 - Miron Costin (structură)
Școala Gimnazială „Gheorghe Burac”, Vlăsinești, Botoșani

OBICEIURI ȘI PRACTICI POPULARE DE BOBOTEAZĂ ȘI SFÂNTUL ION

Boboteaza sau Botezul Domnului Iisus Hristos este al treilea moment ceremonial al sărbătorilor de iarnă, marcat prin forme și practici aparținând stratului religios-

creștin și consacrate ca atare de tradiția bisericii ortodoxe care își asumă rolul principal în consolidarea comunității.

Componentele „profane” (derivate sau poate, unele, precreștine) își fac, de asemenea, simțită prezența, prin rolul sporit care se atribuie tinerilor („juni”) în ceremonial.

Ziua de Bobotează prilejuiește îndeplinirea unor ritualuri și practici de înrudire spirituală (relațiile de „nășie”) în conformitate cu modelul biblic consacrat de această sărbătoare: „În ziua de Bobotează, finii vin de sărută mâna nașilor și le dau lumânări. Cei care au fini mai mulți pleacă spre casă cu brațul plin de lumânări” (I. Răuțescu „Dragoslavele” - Monografie premiată de Academia Română)

Sfântul Ion. Iordănitul sau Ciurlezii

Obiceiul se practică în noaptea și dimineața lui 7 ianuarie. Iordăneii colindă din casă, cântă un cântec mitologic, prin care mai mult se anunță pe ei înșiși și-i iordănesc pe membrii familiei, în special pe cei cu numele de Ion, ridicându-i în sus cu urarea „La mulți ani!”. În același timp, stropesc cu apă prin casă, folosindu-se de un pământuf de busuioc.

Întregul ansamblu ceremonial configurat în jurul acestei sărbători constituie, cum se poate observa, un model „viu”, elaborat cultural, în care interacționează, convergent și organic, componente aparținând unor straturi istoric succesive, dar care își descoperă o continuitate funcțională de profunzime.

Colindatul onomastic de Sf. Ion

Obiceiul de a-i „colinda” pe cei ce poartă numele Ion este practicat în satele muscelene (de exemplu, la Brăduleț), de obicei de către taraful de lăutari (Cf. M. Robea, despre

Stroești). Colindul onomastic este împrumutat din sfera cântecului liric (motivul „În grădina lui Ion”), și deține o funcționalitate explicită de felicitare; unele variante dezvoltă în partea finală o secvență ușor parodică, ce aduce în prim-plan funcția de petrecere, putând crea chiar impresia de „descolindat”, dar care trimite, în subtext, la o semnificație de potențare a urării prin propunerea unui „model” de vitalitate juvenilă.

„Misiunea istorică a unui popor se valorifică prin două lucruri: prin puterea de a-și apăra pământul, libertatea și drepturile și prin capacitatea de a crea valori” (Mircea Eliade).

Prof. CHILIMENT MIHAELA,

Prof. NEAGOE SILVIA,

Școala Gimnazială „Nicolae Bălcescu”, Pitești,

TRADIȚII, OBICEIURI ȘI COLINDE DE CRĂCIUN DIN ZONA HUȘILOR

Nașterea Domnului sau Crăciunul este o importantă sărbătoare a creștinătății, când cerul s-a deschis și s-a unit cu pământul. Bogăția datinilor și obiceiurilor de iarnă vorbesc despre puternica credință a oamenilor de pretutindeni.

În fiecare an, spiritul sărbătorilor de iarnă trezește în sufletul oamenilor bucurie, bunătate, îi face mai atenți cu cei din jur, se gândesc și la cei sărmani, întind o mână de ajutor.

Mihaela Andrescu

Elevii Colegiului Agricol „Dimitrie Cantemir” Huși, județul Vaslui, au interpretat sub îndrumarea doamnelor profesoare de limba engleză - Cristina Burghelea, Mihaela Nica și Roxana Ciobanu, următoarele colinde:

- Jingle bells
- Merry Christmas everyone
- Santa Claus is coming to town
- We wish you a Merry Christmas
- Let it snow

Sceneta cu titlul „Le père Noël est mécontent” în interpretarea elevilor de la clasa a IX-a A Industrie Alimentară: Pălie Marius (Președintele SUA-stânga), Buștiucel Sergiu (Povestitorul-centru), Enache Răzvan (Moș Crăciun-centru) și Diaconu Andreea (Șoricelul-dreapta), a fost coordonată de d-na prof. Anca Ghiurțu.

Sceneta cu titlul „L'ange et le lutin” în interpretarea elevelor de la clasa a XI-a Servicii: Luca Bianca Georgiana (stânga) și Botezatu Alexandra (dreapta), a fost coordonată de d-ra prof. Simona Prepeliță.

Următoarele poezii în limba franceză ce au fost coordonate de d-ra prof. Simona Prepeliță, au fost recitate de elevii clasei a IX-a B Industrie Alimentară, după cum urmează:

Christus Natus Est (Oajdea Alexandru-stânga), Petit lutin de Noël (Paruschi Cristina-centru) și Salut, petit Jesus! (Stan Mădălina-dreapta).

Mihaela Andrescu

Elevii Seminarului Teologic Liceal „Ioan Gură de aur” Huși sub directa îndrumare a dl. director, preot prof. Dragoș Andrei Zagan, în cadrul aceleiași serbări, au interpretat diverse colinde cu Moș Crăciun.

Ansamblul „Plaiurile Prutului” de la Căminul Cultural Drânceni a colindat și a jucat jocul caprei, jocul dracului, al ursului, al babelor, al căiușilor, al țiganilor, al moșnegilor sub îndrumarea domnului profesor coregraf Valuș Romașcu și al domnului profesor Tiberiu Dogariu.

Profesori

Mihaela Andrescu

Imagini realizate în timpul serbării

Profesor economist MIHAELA ANDRESCU,
Colegiul Agricol „Dimitrie Cantemir” Huși, Județul Vaslui

APA - IZVOR AL VIEȚII SAU CAUZĂ A MORȚII?

Apa reprezintă unul dintre elementele naturale indispensabile existenței lumii vii. Ea are un rol fundamental în desfășurarea proceselor naturale și a activităților social-economice, constituind o materie prima pentru industrie, o sursă apreciată pentru energie, pentru irigarea culturilor, alimentarea populației. Prin diferitele ei forme de manifestare și prin larga răspândire pe care o are, apa alcătuiește unul dintre cele mai extinse învelișuri ale Terrei, cunoscut sub numele de hidrosferă. Aceasta se află în relații de interacțiune și influență reciprocă cu celelalte sfere ale Pamântului (atmosfera, litosfera și biosfera).

Pentru cei mai mulți dintre noi, apa este un corp incolor, inodor și insipid. Ca urmare a caracteristicilor sale, apa este o substanță extraordinară. Dacă Terra este un organism, apa joacă rolul sângelui.

Semnificații simbolice (conotație și denotație):

Există trei teme dominante dacă avem în vedere simbolistica apei: origine a vieții, mijloc de purificare și centru de regenerescentă.

Apa este materia primă: „Totul era apă” spun textele hinduse, „întinderile de ape nu aveau țărături” spune un text taoist. Origine și vehicul al oricărei forme de viață, *apa* este seva și, în anumite alegorii tantrice, ea reprezintă însuși suflul vital. Pe plan corporal, și pentru că este un dar al cerului, apa este un simbol universal al fecundității și fertilității.

Apa este, de asemenea, un mijloc de purificare rituală. Ea a fost dată de Dumnezeu pământului. În Biblie, *apa* devine simbolul vieții spirituale și al Duhului, oferite

de Dumnezeu și adesea refuzate de oameni. Iisus reia acest simbolism când îi vorbește femeii din Samaria „Cel care va bea din apa pe care i-o voi da eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică” (Ioan, 4, versetul 14). Apa, care în Vechiul Testament este mai presus de toate simbol al vieții, devine simbol al Duhului în Noul Testament (Apocalipsă, 21). Iisus Hristos îi arată samaritencei că este Stâpânul *apei vii* (Ioan 4, 10). El este izvorul „dacă însetează cineva, să vină la mine și să bea” (Ioan, 7, 37-38). Apa țâșnește din pieptul Lui ca din stânca lui Moise, iar când, răstignit, este străpuns cu lancea, din rană îi curg apă și sânge. *Apa vie* vine de la Tatăl și ea se transmite prin Hristos sau prin harul Sfântului Duh. Sfântul Atanasie precizează sensul acestei doctrine spunând „Tatăl fiind izvorul, Fiul este numit fluviu, iar noi ne adăpăm din Duh” (Ad Serapionem, 1, 19). Apa dobândește deci un sens de eternitate, iar cel care bea din această *apă vie* se împărtășește din nemurire (Ioan, 4, 13-14). *Apa vie*, apa vieții se prezintă ca un simbol cosmogonic. Ea este o poartă spre veșnicie tocmai pentru că purifică, vindecă și întinerește.

După Tertulian, Spiritul divin alege apa dintre celelalte elemente și o preferă, pentru că, încă de la începuturi, apa se prezintă ca o materie perfectă, fecundă și simplă, complet transparentă. Ea are prin ea însăși o virtute purificatoare și acesta este un motiv în plus ca să fie considerată sacră. Așa se explică folosirea ei în abluțiunile rituale: prin însușirile sale, ea șterge toată fărădelegea și toată necurăția. Numai apa botezului spală de păcate și ea nu este conferită decât o dată, pentru că ea îngăduie intrarea într-o stare nouă: cea de om fără păcat.

În sfârșit, apa mai simbolizează viața, apa vieții care poate fi descoperită în beznă și care are puteri regeneratoare. În Coranul, 18, 61-63, peștele aruncat la confluența celor două mări, în Surata Grotei, învie atunci când este cufundat în apă. Această temă revine constant în tradiția mistică islamică, în special în Iran. În legendele despre Alexandru, acesta pleacă în căutarea izvorului Vieții însoțit de Andras, bucătarul său. Într-o zi, pe când acesta spăla un pește sărat la un izvor, peștele a înviat și Andras a găsit și el nemurirea. Acest izvor se găsește în Țara Întunericului.

Apa - subiect al filosofiei

Element al universului, *apa* a fost și a rămas întotdeauna izvorul și leagănul primordial al vieții pe pământ. Ideea o întâlnim pentru prima dată la Thales (vol. „Antologie filosofică. Filosofia antică”, vol. I, București, Ed. Minerva, 1975, Col. BPT).

Pentru filosoful grec, totul se naște din apă și se reîntoarce în ea. Ceea ce l-a făcut pe Thales să admită apa ca unic principiu a fost capacitatea acesteia de a primi diferite forme, de a se modifica. Apa este întotdeauna în mișcare, constată filosoful. El dă câteva exemple în acest sens. În stare normală, spune el, apa este fluidă, dar poate să se solidifice, devenind gheață; prin evaporare, se transformă în nori care plutesc deasupra pământului, iar vaporii, prin condensare, devin ploaie. Prin retragerea apei mărilor rămâne uscatul. Dar din pământ țâșnesc izvoare ce înseamnă, concluzionează Thales, că pământul a redevenit apă. Mai mult chiar, apa se întâlnește pretutindeni: în semințe, în plante, în alimente, în organisme animale și umane. Ea are deci un circuit continuu, iar „acolo unde este mișcare este și suflet și viață”.

La polul opus, ocupându-se de sugestia pe care imaginea apei o lasă asupra privitorului, G. Bachelard vede în acest concept o proiecție a morții, ce poate furniza o simbolistică specială.

Apa - motiv central în literatură

Și la Vasile Voiculescu, apa apare ca o chemare a morții. Voiculescu raportează întreaga natură la universul apei primordiale, piscurile de piatră apărând ca niște imense talazuri ale unui fantastic ocean încremenit.

Este vorba, susține Florentin Popescu, „de o obsesie a scriitorului în legătură cu adevărul fundamental că apa ca element al universului a fost și a rămas întotdeauna izvorul și leagănul primordial al vieții pe pământ” (Florentin Popescu, „Pe urmele lui Vasile Voiculescu”, București, Ed. Sport-Turism, 1984).

Cele trei proze al căror spațiu de desfășurare îl reprezintă mediul acvatic (n.n. „Lostrita”, „Pescarul Amin”, „Lacul rău”) „au comună ideea că leagănul vieții și al morții, al dragostei și eliberării de păcat rămâne apa. În ea trebuie căutați și se pot regăsi strămoșii (e cazul pescarului Amin), ea se identifică cu spațiul dragostei, chiar dacă e plătită cu viața („Lostrita”) și tot acolo își află judecata cei ce nu mai țin datinile, călcând opreliștile („Lacul rău”)” (ibidem).

Deși apa semnifică și în povestirile lui Voiculescu o chemare a morții, moartea „nu va fi însă niciodată o fiică a disperării ultime ca în literatura pe care o comentează Bachelard. Pentru că apa din povestirile prozatorului nostru nu este «apa moartă», lacul adânc și nemișcat sub lucirea lunii al romanticilor sau cel din poezia lui Poe (un «cer răsturnat», cum îl comentează același Bachelard), lacul apelor limpezi și neclătinate și al pietrelor fără

viață de pe fund, sau în sfârșit lacul văzut ca suprafață, ca oglindă, atât de lipsit de viață încât cheamă moartea prin nemișcarea lui” (Sorin Titel, *Proza lui V. Voiculescu*, în „România literară”, an V, 1972, nr. 49, p. 10.).

Astfel, eroii înghițiți de ape în povestirile lui Voiculescu (Amin, Aliman, Gheorghies) nu mor ca urmare a unei disperări, ci mai curând sunt victimele unei fascinații, iar moartea lor, deloc violentă, este mai degrabă un abandon voit în brațele mângâietoare ale valurilor.

Concluzii

Sursă de viață sau cauză a morții, *apa* rămâne un element esențial pentru omenire. O civilizație tehnică și industrială, prin lipsurile și poluările cărora le dă naștere, poate accentua nevoia, pofta, dar și teama de *apă*.

Profesor RALUCA-NICOLETA IANCĂU

Colegiul Național de Informatică „Gr. Moisil”, Brașov

PROIECT DIDACTIC

UNITATEA: Școala Gimnazială Tănăsoaia

PROFESOR: Marcu Nicoleta-Mihaela

DATA:

CLASA: a VI-a

OBIECTUL: Limba și literatura română

SUBIECTUL LECȚIEI: *Măi bădiță, floare dulce* (doina)

TITLUL LECȚIEI: *Semnificația titlului. Figuri de stil.*

Elemente de versificație

TIPUL LECȚIEI: însușire de noi cunoștințe

DURATA: 50 minute

Competențe generale:

1. Receptarea mesajului oral în diferite situații de comunicare - dezvoltarea capacității de exprimare orală;
2. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în producerea de mesaje orale în situații de comunicare monologată și dialogat;
3. Receptarea mesajului scris, din texte literare și non-literare, în scopuri diverse;
4. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în producerea de mesaje scrise, în diferite contexte de realizare, cu scopuri diverse.

Competențe specifice:

- 1.4. sesizarea corectitudinii/ incorectitudinii gramaticale a unui enunț și/ sau a formelor lexicale;
- 2.2. selectarea elementelor de lexic adecvate situațiilor de comunicare;
- 2.4. adaptarea vorbirii la parteneri și la situația de comunicare/ situații de comunicare diverse
- 3.1. diferențierea elementelor de ansamblu de cele de detaliu în cadrul textului citit
- 3.2. identificarea modurilor de expunere într-un text epic și a procedurilor de expresivitate artistică într-un text liric
- 4.3. înlănțuirea corectă a frazelor în textul redactat, utilizând corect semnele ortografice și de punctuație

Obiective operaționale:

a) COGNITIVE:

Pe parcursul și la sfârșitul orei, elevii vor ști :

- O.C.1 – să interpreteze semnificația titlului doinei;
- O.C.2 – să identifice imaginile artistice prezente în text;
- O.C.3 – să recunoască figurile de stil din text;
- O.C.4 – să precizeze elementele de versificație;
- O.C.5 – să remarce/ identifice prezența eului liric;
- O.C.6 – să determine sentimentul predominant desprins din text;

b) (PSIHO)MOTORII:

Pe parcursul lecției, elevii vor fi capabili:

- O.M.1 – să urmărească centrul vizat de către profesor;
- O.M.2 – să nu practice mișcări inutile în timpul lecției.

c) AFECTIVE:

Elevii:

- O.A.1 – vor manifesta interes pentru lecție;
- O.A.2 – își vor dirija atenția către centrul de interes vizat de către profesor;
- O.A.3 – își vor dezvolta spiritul cultural și moral.

Strategii didactice

1. METODE ȘI PROCEDEE:

– conversația, exercițiul, cadranele, acvariul sentimentelor, cvintetul, acrostihul, audiția;

2. FORME DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚII ELEVILOR:

– în cadrul lecției se vor folosi activitatea frontală, individuală și pe echipe.

3. MIJLOACE DE ÎNVĂȚĂMÂNT:

– manualul, caietul elevului, laptop, retroproiector, fișe cu sarcini de lucru pentru elevi, testul de evaluare formativă;

Resurse

- a) UMANE – 15 elevi
- b) TEMPORALE – 50 minute
- c) SPAȚIALE: sala de clasă
- d) BIBLIOGRAFICE:
 - Programă școlară revizuită *Limba și literatura română clasele a V-a – a VIII-a*, Aprobate prin ordinul ministrului, 2009;
 - *Limba română – manual pentru clasa a VI-a*, autori: Anca Șerban, Sergiu Șerban, București, Editura All, 1998;
 - Carmen Iordăchescu, *Să dezlegăm tainele textelor literare, clasa a VI-a*, Pitești, Editura Carminis, 2001

Scenariu didactic

Marcu Nicoleta-Mihaela

Etaple lecției	Ob.	Activitatea profesorului	Activitatea elevului	Strategii didactice			Evaluare
				Forme de organizare	Metode	Resurse	
0. MOMENT ORGANIZA- TORIC		Verific prezența elevilor, instrumentele de lucru ale elevilor și corectez tema pentru a săsă adăc camitativ, cît și calitativ.	Elevii urmăvesc verificarea temei și corectează eventualele greșeli.	Activitate frontală	Conversația	Catetele elevilor	Aprecierea răspunsurilor
1.CAPTARE A ATENȚIEI		Propune elevilor audia unei dîne și le solictă accesiunea să exprime starea suficenciă inspirată de fondul sonor. Induce elevilor asocierea transiterii sentimentelor cu arta cuvîntului.	Ascultă cu atenție fragmentul muzical și exprimă starea pe care le-o creează audia. Discută despre modalități de transiere a sentimentelor în operele literare.	Activitate frontală	Audia	Retroproiecto r laptop	Apreciere verbală
2.ENUN- TAREA OBIECTI- VELOR	O.C.1 O.C.2 O.C.3 O.C.4 O.C.5 O.C.6	Notează titlul lecției și formulează obiectivele pe înțelesul elevilor.	Elevii ascultă și notează titlul lecției în cabete.	Activitate frontală	Conversația	Tabla și catetele elevilor	

3. ACTUALIZA-REA CUNOȘTINTELOR		Solicită elevilor să recite doina.	Elevii recită (2-3 elevi).	4'	Activitate frontală	Recitarea	Textul-suport	Apreciere verbală
4. PREZENTAREA NOULUI CONȚINUT AL ÎNVĂȚĂRII	O.C.1 O.C.2 O.C.3 O.C.4 O.C.5	<p>Profesorul împarte elevii în 4 grupe. Fiecare grupă va avea câte o sarcină. Astfel:</p> <p>Grupa 1 – Interpretați în câteva rânduri semnificația titlului</p> <p>Grupa 2 – Identificați imaginile artistice și a figurile de stil din textul dat</p> <p>Grupa 3 – Precizați elementele de versificație ale textului</p> <p>Grupa 4 – Identificați mărcile eului liric</p>	Rezolvă în grup sarcinile primite	8'	Activitate pe echipe	Cadranale	<p>Tabla</p> <p>Creta colorată</p> <p>Fișa de lucru</p>	<p>Apreciere verbală</p> <p>Observația sistematică</p>
5. DIRIJAREA ÎNVĂȚĂRII		După expirarea timpului acordat, profesorul ascultă răspunsurile elevilor și face unele precizări, concluzii, apoi le notează pe tablă.	Elevii comunică realizările lor, luând atitudine și față de răspunsurile colegilor, concluzionează. Elevii completează celelalte cadrane Elevii rezolvă testul	10'	Activitate frontală Activitate individuală		<p>Testul pentru înțelegerea textului</p>	<p>Observare sistematică</p> <p>Profesorul supraveghează activitatea fiecărui elev și oferă explicațiile</p>

	textului. (anexa 1)							necesare
6. OBTINE-REA PERFORMANTELOR	Ce sentimente v-a trezit lectura acestei doine? Care sunt versurile care v-au plăcut în mod deosebit? De ce? (anexa 2)	Elevii răspund întrebărilor	7'	Activitate frontală și individuală	Acevarul sentimentelor	Fișa de lucru	Aprecieri verbale	
7.FEED-BACK	Are loc pe tot parcursul demersului didactic prin aprecieri verbale de tipul: Da!, Foarte bine!, Exact! Bravo? Profesorul verifică rezolvarea corectă a testului.		1'	Activitate frontală	Conversația		Evaluare orală	
8. EVALUAREA	Se dă ca activitate independentă, realizarea unui cvintet	Elevii realizează cvintetul.	5'	Activitate individuală	cvintetul	Caietul elevilor	Apreciere verbală	
9.RETENTIA	Voi pune întrebări referitoare la lecția desfășurată și voi observa dacă elevii și-au însușit corect cunoștințele.	Elevii aderă la activitatea propusă.	5'	Activitate frontală	Conversația		Analiza răspunsurilor	
10. TRANSFERUL	Tema pentru acasă: Învățăm și ne jucăm! Realizează un acrostih despre doină.	Elevii își notează tema pe caiete.	1'	Activitate frontală	Conversația Acrostihul	Caietul elevilor		

Anexa 1

TEST DE ÎNȚELEGERE A TEXTULUI

„Măi bădiță, floare dulce”,
culeasă și publicată de Lucian Blaga

1. Indicați sinonimele din text ale următorilor termeni: *a duce, a secera, milă, stog, inima, jale.*

2. Precizați antonimele cuvintelor: *a răsădi, cu drag, cu milă, mărunț, jale.*

3. Precizați sensurile cuvântului „dulce” din enunțurile următoare și alegeți sinonimele corespunzătoare din coloana alăturată:

- a) Ceaiul era **dulce**. ◆ orice aliment
- b) La bunica am băut lapte **dulce**. ◆ blând
- c) Fântâna le dădea drumeților apă **dulce** și limpede. ◆ îndulcit
- d) Îi auzea glasul **dulce** în camera alăturată. ◆ liniștit
- e) Copilul de adâncea într-un somn **dulce**. ◆ proaspăt
- f) În timpul postului, nu mâncăm de **dulce**. ◆ potabilă

4. Bifați explicațiile potrivite ale versurilor:

■ „Floare dulce” sugerează:

- a) frumusețea flăcăului;
- b) gingășia și puritatea iubirii;
- c) raritatea florii.

■ „Unde te-aș găsi, te-aș smulge, / Și-acasă la noi te-aș duce, / Și te-aș răsădi-n grădină” înseamnă:

- a) nu trebuie să tulburăm iubirea;
- b) floarea iubirii nu trebuie ruptă, ci luată cu rădăcină cu tot;
- c) iubirea merită să fie culeasă de oriunde și răsădită în grădina sufletului.

■ „Și te-aș secera cu milă”, sugerează:

- a) autorului i-ar fi milă să taie floarea;
- b) fructul iubirii trebuie tăiat cu blândețe, ca să nu moară planta;
- c) s-ar bucura să o secere.

METODA CADRANELOR

<p>Grupa 1 – Interpretați în câteva rânduri semnificația titlului</p>	<p>Grupa 2 – Identificați imaginile artistice și a figurile de stil din textul dat</p>
<p>Grupa 3 – Precizați elementele de versificație ale textului</p>	<p>Grupa 4 – Identificați mărcile eului liric</p>

ACVARIUL SENTIMENTELOR

Alege sentimentele pe care eul liric le transmite în mod direct prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice

DEZNĂDEJDE	RECUNOȘTINȚĂ	UIMIRE
NOSTALGIE	PUSTIIRE	ÎNGRIJORARE
RESEMNARE	MULTUMIRE	NEDUMERIRE
RÉGRET	DISPERARE	DRAGOSTE
GROAZĂ	ADMIRAȚIE	BUCURIE
	ÎMPLINIRE	SURPRINDERE
		EXTAZ
STABILITATE	ENTUZIASM	MELANCOLIE
ÎNCĂNTARE	TRISTETE	AMUZAMENT
SPERANȚĂ	INDIFERENȚĂ	DURERE

CVINCTETUL

TEHNICA DE
REFLECTIE CE
CONSTA IN
CREAREA DE
CINCI VERSURI
RESPECTANDU-SE
CINCI REGULI IN
SCOPUL DE A SE
SINETIZA
CONTINUTUL UNEI
TEME ABORDATE

PRIMUL VERS - E FORMAT DINTR-UN SINGUR
CUVÂNT CE **DENUMEȘTE SUBIECTUL**

AL DOILEA VERS - 2 CUVINTE CARE DEFINESC
CARACTERISTICILE SUBIECTULUI - 2
ADJECTIVE

AL TREILEA VERS - 3 CUVINTE CARE EXPRESSĂ
ACȚIUNI (VERBE LA GERUNZIU)

AL PATRULEA VERS - PATRU CUVINTE CARE
EXPRESĂ **SENTIMENTELE**

AL CINCILEA VERS - UN CUVÂNT CARE ARATĂ
ÎNSUȘIREA ESENȚIALĂ A SUBIECTULUI

LES PROVERBES CRÉOLES DE CANADA:
DU FOLKLORE VÉCU, À JAMAIS VALABLE

Profesori

Vous avez sans doute déjà côtoyé des individus d'âge mûr au tempérament démonstratif qui attirent votre attention par leur langage proverbial ou parabolique. Du bout des lèvres, leurs propos jaillissent souverainement sur vos sens et ont une résonance solennelle. Incluant ces effets psychologiques, les interprétations peuvent être multiples. Doit-on considérer ces verbes, comme de simples remarques anodines ? Par expérience, certains se soumettent comme à une ordonnance, d'autres y voient une sorte de verdict menaçant, un avertissement, un genre de condamnation ou une alerte de «y penser bien». Il n'en reste pas moins que ces fascinantes paroles véhiculent le plus souvent un cachet véridique.

Le professeur Emmanuel Védrine, chercheur dans le domaine linguistique, lors d'une conférence sur les «Proverbes créoles», à l'occasion du mois de langue créole, édition 2002, a expliqué que cette forme «prend généralement origine dans la somme des expériences et vécus d'une communauté, d'une société, d'un peuple. L'usage des faits et vérités imagés étant répandu, au fil du temps, rentre dans la catégorie de la littérature orale». Cependant, à l'intérieur de ce schéma culturel il existe plusieurs variations comme: *la maxime* qui est la pensée spécifique d'un auteur de grande réputation ou une personne célèbre transmise par des adeptes, témoins ou admirateurs. A titre d'exemple puisé de la littérature française: «un seul être me manque et tout est dépeuplé», Alphonse de Lamartine, écrivain français du 18e siècle prônant le romantisme.

Pour en revenir à nos moutons, *le dicton* est une leçon de vie, une sentence passée: «kabrit di sa ki nan vant

ou se li ki pa ou.» (traduction française: «il ne faut pas commettre l'erreur de remettre à demain ce que l'on peut faire aujourd'hui».); «Ansam pa zanmi» «Enmi se repo» l'équivalent de la formule prononcée par Saint-François d'Assise: «Mon Dieu, protège-moi de mes amis, quant à mes ennemis, je m'en charge!».

Le proverbe sous-entend soit un avertissement, une mise en garde, voire une menace voilée, une parabole par surcroît. Découvrez maintenant les intentions qui s'inscrivent dans la portée morale de la petite histoire des proverbes et autres adages créoles. «Bat chen tann mèt li.» «Tôt ou tard, il faut répondre de ses actes malveillants envers ses prochains par la main d'une force invisible»; «Kaka tankou chen pa di kont se tranble jam.» «On peut bien observer ce que l'autre fait, mais l'imiter c'est une toute autre chose» ; «Tou sa ki pa pou yon moun se pou mèt li.» «On a beau ravir à quelqu'un ce qui ne nous appartient pas, on finira par le perdre honteusement».

Le critère fondamental sur lequel les chercheurs se basent pour déterminer le poids, la profondeur et la pertinence de ces citations proverbiales, précise le professeur Védrine, c'est le principe de la rhétorique: la manière la plus éloquente d'argumenter et d'exprimer sa pensée. Mais une chose est certaine: toutes ces tangentes sont circonscrites dans la zone cognitive de l'assignation d'une maturité d'emblée. Quand nos parents, nos grands-parents, un aîné quelconque nous inondent, nous imprègnent de ces couleurs folkloriques en rapport à nos écarts de conduite ou d'autres opportunités, même à dix mille lieux de notre pays d'origine, avouons que nous en sommes par moment impressionnés, si non terrifiés des conséquences.

*Prof. ALINA-LAURA CLINCIU, Collège National
d'Informatique «Grigore Moisil», Brasov*

Culegere de folclor pentru elevii claselor III - XII

LOCUL I

ÎNMORMÂNTAREA

Culegător: *COLTOR ANDREEA-IOANA*, Clasa a XI-a E

Sursa de informare: *Parcu Antonia*, loc. Vințu de Jos

Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”

Profesori îndrumători: *Lăncrăjan Maria*, Dogaru Simona

Înmormântarea este cel mai tragic moment al existenței vieții pe pământ. După ce mortul este așezat în sicriu, se face o cruciuliță de ceară, pe care se lipește o mone-dă, așezând-o apoi la mâinile încrucișate ale mortului.

Seara și în timpul nopții, mortul se priveghează de către rudeni, prieteni, vecini și alte persoane. În timpul priveghiului, femeile discută cu membrii familiei mor-tului despre boala și suferințele celui dispărut, despre viața, bunătatea și hărnicia lui. Bărbații, în tot acest timp, se ocupă cu jocul de cărți sau cu alte jocuri care îi plăceau mortului. Familia acestuia îi servește pe cei care vin la priveghi cu băutura, plăcinte sau gogoși.

În unele cazuri, femeile bocitoare practică obiceiul de a cânta la fereastra mortului „cântecul zorilor”:

*„Dragă, ziua s-a revărsat,
Și tu nu te-ai mai sculat;
Scoli, că ți-e vremea de plecare,
Că n-ai ceasuri făr' minute,
Și acum te duci din curte.”*

Locul 1

De asemenea, se obișnuiește și acum ca flăcăii și fetele să cânte seara la fereastra casei. În cazul în care mortul este tânăr, flăcăii aduc un brad pe care îl împodobesc în ziua înmormântării. Când mortul este în drum spre cimitir, fetele și feciorii cântă „versul”:

Eleui

*„Bradule, bradule,
Ce vânt te-a bătut?
De te-ai coborât;
De la loc chetros
La loc roghinos.”*

Un alt obicei ce se practică la înmormântare este aruncatul banilor în groapa mortului, pentru ca acesta să aibă cu ce plăti „drumurile”.

Bocete pentru cei dragi din familie se aud și astăzi la casele familiilor îndoliate. Sunt semnificative mai ales cele ce se cântă la moartea mamei, cu următorul conținut:

*„Mama mea și draga mea,
Lasă-ți mâinile-n fereastră,
Că-i păcat să putrezească;
Și le pune pe cuptor,
Să ne fie de-ajutor.
Le pune-n fereastr-afară
Să lucre la primăvară.
Rămâi casă, rămâi masă,
Că măicuța mea te lasă;
Rămâi curte cât de largă,
Că măicuța nu te calcă.
Hai, tată, să ne-apucăm,
Pe mama să n-o lăsăm;
Draga mea și mama mea,
Roagă-te de-ngropători
Să tâpe țărână rară
Să mai poți ieși afară;
Să ieși să vii prin grădină*

Locul 1

*Ca nu este leac de tină;
Și să te uiți pe fereastră,
Să vezi cum cinăm în casă."*

La moartea tatălui, conținutul bocetului intitulat „Lâng-un fir de busuioc” este următorul:

*„Dragă tată und-te duci?
Și la noapte und-te culci?
Lâng-un fir de busuioc,
Cu mama mea la un loc.
Tată, de ce nu mi-ai spus?
Că tu ești gata de dus,
Să-ți fac un colac de nuci,
La mama mea să îl duci.
Să-ți fac un colac cu mac,
Numa-n lacrimi frământat.
Tată, de-o-ntreba mama,
Spune-i că eu trăiesc bine;
Tot cu vin și cu ghinars,
Și cu lacrimi pe obraz."*

În ceea ce privește conținutul bocetelor, ele diferă de la o localitate la alta, de la un grup de bocitoare la altul și chiar de la o femeie bocitoare la alta. Sunt, în lumea satelor, numeroase femei care cunosc zeci de bocete, variate în conținut, dar cu același mesaj de tristețe și jale pentru persoana care pleacă dintre cei vii.

Costumul național românesc, constituie „un important domeniu de manifestare a creativității și simțului artistic” al oamenilor de pe aceste meleaguri. El este altoit pe un fond autohton străvechi, ce a evoluat de-a lungul secolelor, păstrându-și unitatea, în variantele care-i imprimă un anumit caracter zonal.

Din punct de vedere al portului, Vințu de Jos se încadrează în zona Albei Iulia, având interferență cu zona Sebeșului.

Locul 1

OBICEIURI VECHI DE CRĂCIUN

Slevi

Culegător: **HÂRBEA CLAUDIA**, Clasa a XI-a
Sursa de informare: *Mărința Radu*, loc. Șard
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesori îndrumători: *Lăncrăjan Maria, Doșaru Simona*

✓ În ajun de Crăciun, oamenii își iau de la vecini tot ce au dat cu împrumut, spre a avea toată avuția în gospodărie.

✓ Femeile pun un ban de metal și o nucă în apa de spălat, spre a fi în anul ce vine mai frumoase și bogate.

✓ Gospodarii, în ajunul Crăciunului, pun mâna pe toate uneltele din curte, ca să le poată folosi cu spor în anul următor.

✓ Cu o zi înainte de Crăciun, se pune o potcoavă într-o căldare cu apă. Stăpânul casei bea primul, apoi o dă vitelor, ca să fie tari ca fierul.

✓ Păstorii pun sub pragul casei un drob de sare învelit, lăsându-l până la „alesul oilor”, în luna aprilie, când drobul este scos, măcinat și amestecat cu tărâțe și dat ca hrană turmei.

✓ În ajun de Crăciun se curăță hornul, iar funinginea este pusă la rădăcina pomilor pentru rod bogat.

✓ În noaptea de Ajun se face priveghi, iar pe masă este așezat un colac cu un cuțit înfipt în el.

Locul 1

- ✓ Masa pusă în ajun rămâne întinsă toată noaptea, timp în care focul trebuie să ardă în sobă.
- ✓ La Crăciun, pâinea se așază pe masă, să vină belșugul, și tot în același scop, sub fața de masă se pune pleava de grâu.
- ✓ În ajun se pregătesc 12 feluri de mâncare în amintirea „Cinei cea de taină ” - Iisus și 12 apostoli.

- ✓ Gospodarii stau la masă cu picioarele pe topor, ca să fie tari ca fierul în anul care vine.
- ✓ Când primul om intrat în casă de Crăciun este bărbat înseamnă bunăstare în anul viitor.

✓ În ajun de Crăciun, sunt puse în tuspaturu colțurile mesei căței de usturoi și semințe de mere, ce apără de deochi și farmece.

✓ Din ajunul Crăciunului până la Bobotează, casa e măturată de la prag spre răsărit și nu din fundul locuinței spre prag, ca să vină pețitori la fata de măritat. Fetele mari nu trebuie să dea gunoiul afară din casă.

✓ Ca să-și viseze ursitul, fata va posti toată ziua de Ajun, iar prima îmbucătură de seara s-o pună la brâu; când se culcă, întinde brăul pe jos și face trei mătănii peste el. Așa își va afla ursitul.

✓ În Ardeal, sărbătorile de Crăciun începeau de la Sf. Nicolae (6 decembrie), când fetele se adunau în grup, încă din seara de 5 decembrie, și frământau plăcintele care vor fi unse cu ou, pentru a doua zi. Doar la 9 fix seara, niciun minut mai devreme sau mai târziu, năvăleau flăcăii și se încingea petrecerea, cu glume și lapte parfumat. O credință ciudată a colectivității de sași este aceea practică de Sfânta Lucia (12 decembrie), când capul familiei umblă cu o tavă pe care este așezată, pe jar, o crenguță cu care afumă și cele mai ascunse cotloane ale casei, șurii, beciului, podului.

✓ Tot în Transilvania se obișnuiește ca în noaptea de Crăciun, la un semn al diacului, mirenii să arunce cu boabe de porumb strigând: „Rod în cucuruzi!”. Se pare că acest obicei este o transformare interesantă a unui obicei din Polonia, unde mirenii aruncă în preot cu boabe de ovăz, în amintirea lapidării Sf. Ștefan.

Locul 1

POVEȘTEA LUI BOB DE GRÂU...

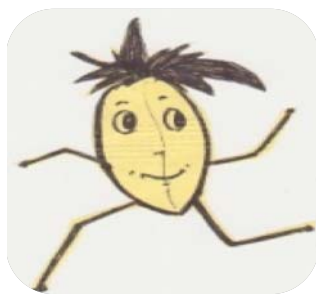
Eleve

Culegător: **PUȘCAȘU TEODORA**

Sursa de informare: *Andrușcă Dainița*, pensionar,
loc. Bogdănești

Școala Gimnazială Bogdănești

Profesor îndrumător: *Grigore Mioara*

A fost odată ca niciodată o țară îndepărtată și frumoasă, cu păduri umbroase și văi line cu pământuri nesfârșite. Acolo trăia Bob de Grâu și era atât de mic și lipsit de ajutor, că de multe ori abia scăpa de sub picioarele oamenilor și se ferea cu greu de sub copita animalelor, care amenințau să-l strivească la fiecare pas. Toată ziua, până noaptea târziu, mergea alene pe cărarea ce ducea de la magazia unei căsuțe în care se odihnea, până-n buza drumului care-o pornea la vale. Într-una din zile, ostentit de atâta mers, se opri lângă un mușuroi de furnici, care se grăbeau, încărcate, să-și croiască drum spre așezarea lor. O porni și el într-acolo și se opri la porțile Cetății Furnicilor, cu galerii și încăperi bine păzite.

Locul 1

Îndată fu luat și dus în fața Împărătesei Furnicilor așezată pe un jilț de boabe și semințe de flori.

– Cine ești și ce dorești, călătorule? îl întreabă aceasta.

– Eu sunt Bob de Grâu și aș vrea să fiu folositor alături de ei, așa cum sunt locuitorii cetății tale.

– Să știi, Bob de Grâu, că drumul tău este lung și plin de primejdii, dar, că la capătul lui, multe și folositoare lucruri vei afla. Pentru aceasta trebuie să ajungi mai întâi în locurile de sub pământ, în Împărăția Noptii și a Somnului Adânc. Acolo vei ști ce ai de făcut, îi mai spuse Împărătesei Furnicilor după care se îndepărtă ușor.

Bob de Grâu porni mai departe. Merse cât merse și ajunsese la marginea unei ape, care strălucea printre tufe. Se opri pe mal și privi în adâncul undelor limpezi. Deodată, oglinda apei se dădu la o parte și făcu să apară un palat de cleștar, împodobit cu mărgelile albastrii, în care picăturile de apă stăteau vrăjite de bagheta Zânei Apelor.

– Cine ești și ce dorești? auzi Bob de Grâu vocea ei cristalină, din adâncul palatului plutitor.

– Eu sunt Bob de Grâu și aș dori, mărită stăpână, s-o pornesc și eu pe drumul undelor tale și să aflu puterea apei.

– Să știi că nu-i ușor lucru, îi răspunse Zâna Apelor. Mai întâi, trebuie să ajungi în locurile de sub pământ, în Împărăția Noptii și a Somnului Adânc. Acolo vei afla ce te așteaptă mai departe.

Zicând acestea, oglinda apei se închise la loc și Bob de Grâu rămase să asculte doar murmurul îndepărtat al glasului din adâncuri. Într-un târziu, o porni mai departe până ajunsese într-o poiană plină de flori mirositoare, mișcate de aripile fluturilor, ce dansau pe petalele colorate. Totul era scaldat de o lumină puternică și caldă, care

Locul 1

se revărsa din înaltul cerului. Bob de Grâu se trezi purtat de o rază ce căzu lângă el, drept pe pământ, și a cărui lumină orbitoare îi încălzi trupul firav și îi însenină chipul. Ridică ochii spre puntea de sus a razei și spuse:

- O, Mărite Soare, cât aș vrea să ajung și eu în Împărăția Ta, unde lumina veșnică îmbracă cerul și pământul!

- Dar cine ești tu? îl întreabă Stăpânul Luminei.
 - Eu sunt Bob de Grâu și rătăcesc aici, pe pământ, să-mi caut frații și rostul.
 - Ei, Bob de Grâu, lucruri preamărite te așteaptă, dacă vei ști să înfrunți primejdia și timpul.
 - Coboară mai întâi în Tărâmul de sub Pământ, în Împărăția Noptii și a Somnului Adânc, îi spuse Soarele, care plecă grăbit după un șir de nori jucăuși.
- Bob de Grâu rămase iarăși singur, cuprins de dorul mistuitor care-l chema spre lumea necunoscută lui. Merse cât merse și obosit se așeză pe o brazdă de pământ moale, care, parcă așteptându-l, netezi sub el un pat ușor și cald. Din străfundul pământului, auzi un tunet care se rostogoli până la el, o voce puternică:
- Te aștept de mult, Bob de Grâu, sunt Stăpânul Lumii de sub Pământ, din Împărăția Noptii și a Somnului Adânc. Lung drum ai făcut până aici, dar lung drum te mai

așteaptă. Să știi de la mine că, dacă nu vei trece de Tărâmul Ploii, de Ținutul Vântului și de Cetatea Zăpezii, nu vei ajunge la capătul drumului. Ai grijă de tine, Bob de Grâu!

Vocea Pământului se stinse în depărtare și Bob de Grâu rămas singur, simți cum pătuțul de țărână i se afundă tot mai mult în adânc, acoperindu-l. Deodată, șiroaie de apă îi spălară cu putere trupul, săpând în fața lui șanțuri primejdioase. Bob de Grâu se ascunse cum putu de ierburile ude care-i putrezeau hăinuțele mototolite și de trăsnetele care-l amenințau cu foc.

– Te voi scoate eu la liman, îi zise atunci Zâna Apelor. Se făcu pe dată un bulgăre de apă strălucitor, care-l luă sub ocrotirea lui și rostogolindu-se la vale îl scoase pe Bob de Grâu dincolo de Tărâmul Ploii.

– De acum, mergi cu bine, îi spuse Zâna Apelor, îndepărtându-se. Abia apucă să-și usuce hăinuțele și să se liniștească de urgia ploii, că Bob de Grâu fu împins deodată cu putere dintr-o parte într-alta, ridicat de o mână rece care-l lovea cu furie peste față, tăindu-i respirația.

– Ești în ținutul meu, îi urlă în urechi vântul și puțini au reușit să nu cadă răpuși de puterea mea. Am dărâmat case și copaci bătrâni și nu știu cum te vei apăra tu, o simplă grăunță!

Bob de Grâu se ridică cu greu din fața suflării vântului și căută speriat un adăpost.

– Vino cu noi, îi spuse Împărăteasa Furnicilor, care apăru lângă el din întunericul pământului.

La un semn al ei, mulțime de furnici se strecuraseră din mușuroi în jurul lui și-l împinseră prin galeriile întunecate ale Cetății, dincolo de Ținutul Vântului. Bob de Grâu scăpă teafăr și de data aceasta și ajunse la marginea

unui zid gros de gheață care-și făcuse loc printre crăpăturile pământului. Se chinui în zadar să-l străpungă, dar peretele înghețat era tare și muchiiile ascuțite îi răniră degetele. Se așeză jos, înfrigurat strângându-și pe lângă trup hăinuțele ponosite de atâta purtare. Deodată, începu să cadă peste el o perdea de fulgi albi și pufoși, care deveneau tot mai grei, ca o pătură groasă ce-l acoperi cu totul. Nu se mai putea mișca de sub ninsoarea ce cădea fără încetare. Încetul cu încetul, amorți cu totul și oboseala drumului îl făcu să cadă într-un somn adânc. Și dormi, dormi, în legănarea albă a iernii care-i purta visele până departe. După multe zile și nopți, o lumină puternică străbătu până la Bob de Grâu trezindu-l din somnul cel adânc.

Era Primăvară. Bob de Grâu își făcu loc prin brazda afânată și ieși la suprafața pământului. Își privi cu uimire trupul firav și verde care se legăna ușor în adierea vântului. În jurul lui o mulțime de alte trupuri subțiri asemenea lui se unduiau vesel în aerul proaspăt. „Sunt frații mei!” își strigă el cu bucurie: „Bine ai venit frățioare!”, răspunseră într-un glas, firele de grâu abia răsărite.

Bob de Grâu își roti privirea din adâncul pământului, care tocmai îl scoase la lumină, până în înaltul cerului, unde-l purta visul lui neconținut. „Și acum, ce voi face? Sunt încă prea mic și nu folosesc la nimic!”.

– Asta, pentru că drumul nostru nu a luat sfârșit, îi răspunseră frații săi. Mai întâi, Pământul ne va hrăni, Ploaia ne va uda și Soarele ne va coace, până vom deveni spice puternice și aurii.

Timpul trecea zi după zi, vremea era din ce în ce mai frumoasă. Câmpurile semănate au înverzit, arbuștii au înflorit și cântul păsărelelor răsuna peste tot.

– A sosit timpul, Bob de Grâu, auzi el vocea Soarelui. Călătoria ta se apropie de sfârșit! Abia atunci vei întâlni Omul! Cu munca mâinilor sale el te va mângâia, te va prețui și te va face folositor. El va face din tine Pâinea meselor sale. Tu vei fi întotdeauna pe masa oamenilor și vei fi darul cel mai prețios în Pomul cu Daruri. Așa vei ajunge colăcel și colivă în Pomul cu Daruri și pe masa oamenilor.

– În Pomul cu Daruri? se minună Bob de Grâu.

– Da! El este pomul vieții, în care se adună darurile pământului pentru Stăpânul Cerului.

– Și cum voi ajunge la Pomul cu Daruri?

– Copiii te vor înconjura, vor juca și-ți vor cânta. Și, ca la un semn, Bob de Grâu și frații săi se văzură înconjurați de fete tinere și de copii, îmbrăcați de sărbătoare. Spicele erau scuturate, boabele măcinate, frământate cu apă binecuvântată și îndulcite cu miere de albine. Bob de Grâu se văzu pâine în gura cuptorului și așezat apoi în străchini de pământ colorate din care oamenii mâncau cu bucurie, adunați în jurul meselor.

Așa a înțeles, în sfârșit, Bob de Grâu locul și rostul său de a se dăruia oamenilor ca hrană, călătorind mereu între pământ și cer, transformându-se mereu din bobul cel mic, în pâinea vieții.

Locul 1

FĂȘANGII*

Culegător: **TRIC LARISA**, Clasa a XI-a E

Sursa de informare: *Muntean Gheorghe*, loc. Cetea
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”

Profesori îndrumători: *Lăncrăjan Maria, Doțaru Simona*

Pentru un spectator neavizat, obiceiul întâlnit în satul Cetea din județul Alba pare un spectacol cel puțin ciudat. El are loc în zilele premergătoare prinderii postului Paștilor și culminează cu seara dinaintea acestuia.

În satele vecine acest obicei s-a pierdut. Ultimele cercetări făcute de autorii unor recente monografii atestă faptul că el se practica și la Stremț și Geomal. În centrul acestui obicei se află feciorii tineri ai satului. Ei poartă măști ce închipuie ființe alegorice, iar trupul le este învăluit în fâșii de pânză de diferite culori, predominând culoarea albă.

Conducătorul cetei poartă cu el un bușean legat cu lanț, pe care îl duce ca pe un trofeu, ca și când ar fi vorba de un rival supus și înlănțuit. Alte personaje sunt „Preotul”-oficiantul unui cult păgân, preoteasa, mutul.

Fășangii, căci așa se numesc membrii cetei, au la încălțări legați zurgălăi și în mâini diferite bucăți de lemn. Ei coboară pe una din străzile satului și execută în fața unui public anume adunat un fel de dans extatic. Este un dans frenetic în care predomină săriturile, ca și când membrii cetei ar imita coregrafic zborul.

Există un moment în care ființele alegorice reprezentate de animale par a fi îmblânzite și supuse de toiagul celui aflat în poziție de conducător. Sunt momente de nemișcare care sunt urmate de o dezlănțuire și mai

sălbatică, sugerând probabil alternanța vieții și a morții. Când unul dintre membri cade la pământ, ceilalți se adună în jurul lui și lovesc cu bastoanele de lemn aerul sau pământul până când tovarășul lor se trezește din nou la viață.

Eleui

Unul dintre momentele importante ale ritualului este cel în care membrii cetei încearcă o împerechere simbolică cu ființa ce reprezintă principiul feminin, dar în urma luptei pentru a fi posedată, ea se lasă stăpânită doar de „preot” care mimează oficierea unui ritual păgân, scoțând sunete asemănătoare unei incantații magice. El este înzestrat cu un falus de lemn și face gesturi excentrice.

Ritualul se consumă dacă nu în tăcere, cel puțin în afara cuvântului. În final, membrii cetei fac o baie simbolică, în vale, în mare taină, având probabil sens purificator. Se îndreaptă spre un loc doar de ei știut, unde îngroapă costumele, măștile și obiectele de care s-au slujit.

Considerându-l un act estetic, spectatorii dăruiesc „actorilor” bani pe care câțiva dintre ei, cu rol secundar, îi adună în cutii de metal, aceasta fiind, cu siguranță, o modificare a spectacolului de dată recentă. Cu banii strânși, membrii cetei iau parte la un ospăț ceremonial.

Scenariul capătă din păcate influențe tot mai puternice din partea obiceiului ce are loc tot la aceeași dată, al hodăițelor, ce constă din aprinderea de focuri pe înălțimi și satirizarea defectelor celor care nu s-au căsătorit până la o dată fixată de normele colectivității. Astfel, unii dintre fășangi lovesc porțile feciorilor neînșurați, stârnind hazul celor prezenți. Aceasta este o degradare a ritualului pe care generațiile vechi n-o cunoșteau.

Ritualul trebuie pus în legătură cu procesul de inițiere a tinerilor în vederea pătrunderii lor în rândul bărbaților.

Dansul este ultima fază a inițierii, întrucât există interdicția pentru cei care s-au însurat să ia parte la acest ritual.

Grupul închis al acestor dansatori cathartici este alcătuit dintr-un număr fără soț, 7-11 membri, îndrumați de un staroste mai vârstnic, care nu participă la dans. Instruirea lor se făcea timp de două-trei zile în pădure sau într-un loc izolat, cum era locul numit „La Pietre”. Ei sunt acceptați doar dacă nu au defecte fizice și sunt echilibrați din punct de vedere sufletesc. După ce sunt acceptați, ei se adună și jură pe un steag, de fapt o ramură de brad, să păzească rânduielile și obiceiurile grupului, să se socotească unii pe alții frați, să nu vorbească nimănui despre ceea ce văd sau aud, să se supună starostelui lor și să trăiască în castitate vreme de trei zile.

De altfel, după jurământ și până la risipirea grupului, tinerii rămân tot timpul împreună. Masa lor este alcătuită doar din fructe și legume. Unele elemente amintesc de confreriile de bărbați: jurământul tăcerii, izolarea în locuri tainice și inițierea propriu-zisă.

Din păcate, dintre probele inițierii masculine nu s-a păstrat decât aceea a întrecerii în forța fizică. Celelalte supraviețuiesc doar în universurile imaginare ale poveștilor, pe care tinerii le deapănă vreme de trei zile. Poveștile lor au specific local și se referă în principal la locuri din sat, strict delimitate, unde locuiesc făpturi care pot face victime în rândul celor neinițiați. Se crede că există locuri care au bariere energetice și nu le permit pătrunderea în spațiul lor decât dacă au sufletul curat sau fac anumite jertfe pentru ca entitățile respective să le permită accesul în preajmă.

Îndrumătorul inițiat îi învață pe tineri o seamă de practici rituale de alungare a sălbăticiunilor din preajma cirezilor de vite și a turmelor de oi, ținând seama că ne aflăm într-un mediu preponderent agrar. Aici este locul unde se discută despre viața de cuplu, despre riturile funerare, plantele de leac etc. Oricum, tainele legate de inițierea cetei de feciori vor rămâne încă o vreme ascunse nemembrilor cetei, existând un puternic conservatorism în ceea ce privește închiderea grupului.

Poate că s-ar putea face o analogie cu străvechiul obicei al călușarilor, întrucât și aici întâlnim dansul în cerc, specific acestora, transformat într-un dans în linie, adaptat scenei. În vreme ce acolo dansul evocă galopul calului și starea de a fi posedat de iele, aici dansul semnifică încercarea omului culturii arhaice de a stăpâni forțele naturii.

Măștile urâte reprezentau în vechime lupul, dar cele mai noi, datorită coarnelor, fac trimitere la simbolul berbecului. De altfel, dintele de lup era unul dintre cele mai frecvente semne întâlnite pe stâlpii porților satului. Preotul și preoteasa nu sunt reprezentări ale unor personaje cunoscute, ci, probabil, fac trimitere la riturile de fertilitate specifice începutului de primăvară.

Despre interdicția cuvântului și prezența mutului multiplicat putem presupune că o puternică trăire interioară refuză să fie exprimată prin cuvânt.

Din păcate, datorită influențelor religioase și culturale, numeroase ritualuri legate de inițierile cetei de feciori au dispărut, supraviețuind din ele doar elemente de ordin coregrafic și mitologic, ale căror sensuri ne rămân adesea necunoscute. Oricum, funcția religioasă și mitică a dansului fășangilor de la Cetea este evidentă.

Locul 1

**Notă: Unele pasaje au fost excluse din considerente didactice.*

Eleui

LOCUL II

ÎMBRĂCAREA MIRESEI

Culegător: **BULEA ADINA RAMONA**, Clasa a XI-a
Sursa de informare: *Sabău Carolina*, loc. Mihalț
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Toth Cristina*

În timpul îmbrăcării miresei se cântă:

*„Plânge gojă și nu prea
Că se duce sprijina
Și din casă și de-afară,
Sprijina de astă vară.
Din casă cu mătura,
Și din câmp cu secera.”*

Sau:

*„Tu mireasă, draga mea,
De ți-o fi soacră-ta rea
Să mături casa cu ea,
De la ușă pân' la masă,
Să știe c-are noră în casă.
De la ușă pân' la pat,
Să știe că de dracu-a dat.”*

Și:

*„Tu, mireasă, tu, mireasă,
Io îți spun de-aici de-acasă,
Să fii bună și s-asculți,
La dușmani să nu te uiți,
Că dușmanii vor pârî
Ca să nu puteți trăi.”*

Locul II

HODĂIȚELE

Culegător: **BULEA ADINA RAMONA**, Clasa a XI-a

Sursa de informare: Ioan Popa, Jinar Danil,
loc. Alba Iulia

Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”

Profesor îndrumător: *Ghiușan Adina*

La sfârșitul „Fășangului” sau Cășlegilor, adică a perioadei dintre Bobotează și prinderea postului de Paști, tinerii din cetele de feciori organizau „Strigarea peste sat”, o formă complexă a „Focului” întâlnit în Transilvania, Oltenia nordică și Banat. În județul Alba, are o răspândire generală cu denumiri diferite, cele mai cunoscute fiind „Alimoria” sau „Hodaițe”, mai rar „Sâlitul”.

*„Aleo, maleo, toarce-ți câlții,
Că și-i ca (l)că mâtii,
Și-ți toarce fuioarele
Că le car(l)că cioarele!”*

*„Halimorii, măi!
Tot pe-un fir de mătasă
Până la Horia lui... în casă,
Acolo este o frumoasă
Și șade cu Ion a Lui... după masă,
Și mănâncă pogace arsă
Halimorii, măi!” (Deal)*

*„Luați sama, măi ficii,
Cari umblați prin șezători,
Care fată-i mai bătrână
S-o punem cățea la stână;*

Locul II

*Să-i punem zgradă de fier
Să mănânce câinii zăr."*

(notată de Nicolae Pauleti în 1838)

Eleui

La Cergăul Mic se striga:

*„Cine nu și-o tors câlții
Să le cadă dinții,
Cine nu și-o tors fuioarele
Să le cadă chicioarele,
Cine nu și-o tors lâna
Să-i cadă mâna."*

*„Sâlitu, sâlitu,
Ioan Pârlitu,
Să facem pat de cerecel
S-o punem pe Ana lu' (cutare)
Cu Vasile a lu' (cutare) în el."*

(cf. Petru Sechel, „Cergăul Mic”, studiu monografic,
Ed. ASTRA, Blaj, 2005, p. 224)

La Daia Română, obiceiul se numea „Hodaița” și se striga:

*„M-a mânat molia, mânat,
Cu o carte de la sat,
Pe trei fire de mătasă
Până la (cutare) în casă,
– Da` cu cine, da` cu cine?
– Cu fecioru lui (cutare)"*

Locul II

La Săliștea (Cioara) obiceiul se numea „Aolitul” și se striga:

*„Aoli, maoli, aoli!
Sitiritu-m-o, Cine m-o sitirit?
Veta lui Matei!
Să-i facem un pat de spini
Să se hodine mai bini.
Să-i facem un pat de cerecel.”*

Orația de nuntă în spațiul arhaic românesc:

*„Deșchide, mândro, poarta,
C-am venit cu oastea,
Oastea noastră îi aleasă
Ca codru cu frunza deasă,
Oastea noastră e de frunte
Ca codru cu frunze multe.*

*Noi am venit cu căruța
Ca să ne ducem mândruța,
Și-am venit cu car cu boi
Să o ducem la noi.*

*Nime-n lume nu să-nșală
Ca băiatu cân' se-nsoară,
Nime-n lume nu-i înșelat
Ca băiatu la-nsurat,
Prinde patru boi la car
Și-aduce-n casă amar,
Prinde patru boi la rudă
Și-și aduce-n casă trudă.
Cân' o hi din miercuri, joi
Ar duce caru-n napoi,*

Locul II

L-ar duce, da' nu să poate
Că l-a luat pân-la moarte.

Tot așa zâc două fete:
– Însoară-te, măi băiete,
Dar o hoță de muiere:
– Nu te-nsura, băiețele,
Că necazurile-s grele
Și nu poți trăi cu ele,
Și nevasta multe cere,
Cere casă, cere masă,
Cere rochii de mătăasă,
Ce la mă-sa nu purtasă,
Și mașină de cusut
Ce la mă-sa n-o avut.”

(Jinar Danil- Loman)

CÂNTECUL GĂINII*

Culegător: **CÎMPEAN ANA MARIA**, Clasa a XI-a
Sursa de informare: *Tîrtescu Anica*, loc. Teiuș
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Ungureanu Irina*

*„Dusu-mi-s-o vestea dus
Din Teiuș pînă la Cluj
Și din Cluj pînă la Blaj
Că-s nevestă nu-s năcaz.
Tânără și cu blîndețe
Și stîg bine la uspețe.
Trandafir ardelenesc,
La toată lumea vestesc
Io cu găina pornesc.
Faceți-mi loc și cărare,
Să mă duc la nunu' mare,
Să mă duc printre nuntași,
Cu găina la nănași.
Săracă găină sură,
Ieri mâncai pe după șură
Ș-astăzi țai țăgarea-n gură,
Ieri mâncai la cucuruz
Ș-astăzi stai cu fundu-n-sus
O săraca ce găină,
O murit fără lumină,
Nu-i nici fiartă și nici friptă
Numa' cât îi opărită,
C-am fiert-o cum am putut
Butelie n-am avut*

Locul II

Pădurile îs departe
Ș-îi greu să le-aduci în spate.
În pădure sunt holtei
Și se iau după femei,
În pădure am pornit
Păduraru' m-o ochit,
Și ce credeți c-o făcut
Drept la mine o vinit
Mi-o băgat mîna în sân
M-o cotate de buletin
Și dacă cuminte-am fost
Buletinu' și l-o scos,
De-atunci nu mă mîncă-amaru'
Poci să duc lemne cu caru'
Că mi-i pretin păduraru!
Doamne, rău m-am necăjit
Că găina mi-o clocit
Da' aseară s-o dat jos
Și-o fugit după cocoș,
Și după ce s-or iubit
Mintenaș n-o mai clocit.
Stau în loc și mă gândesc
Găina cui s-o cinstesc,
Frumoasă-i, verde ca iarba,
Aș cinsti-o pe nănașa.
Da' mai tare-mi stă gându'
Să-l cinstesc pe nănașu'
Că nănașu-i subțirel
Și mă potrivec cu el.
O, săracu' nănașu',
Cum închină și suspină
Și-i cu gându' la găină.

Și la mine și la ea
Nu știu care i-ar plăcea.
Nașule, ce gândești,
Mie trăbă să-mi plătești.
De găină ți-o plăcea
Scoate banii pentru ea.”

Dă nănașu să plătească găina da’ când îi întinde banii
femeia refuză și zice:

„Las găina că-i a mea
Și-mi pare rău după ea
C-o ouat un coș de ouă,
Or fi nouăzeci și nouă.”

Naș’ plătește, mai pune ceva, dar femeia crește prețul
găinii:

„Asta-i puică tinerea
Și dacă nu ți-o plăcea
Mă duc acasă cu ea.
Și-o fost crescută pe tău,
Pușcată de omul meu.
Că pe câte le-o pușcat
Niciuna nu l-or uitat.
N-ajung banii pe găină
Îl duc pe nașu’ la cină,
Cât îi nașa de făloasă
Îl iau pe nașu’ acasă
Și i-oi da carne de pește
Să-l învăț cum se iubește,
Și i-oi da carne de pui
Și la nimenea nu-l spui.
Și cu banii pe găină
Io mi-oi cumpăra mașină
Și ne-om duce unde-om vrea

Locul II

*Nașa nu m-o mai vedea.
Faceți-mi o țâr'de loc
Să-l scot pe nașu la joc,
De trei ori să-l învârtesc
Toți banii să-i cheltuiesc."*

**Notă: Unele pasaje au fost excluse din considerente didactice.*

PIȚĂRATUL

Culegător: *Lăzăr Dana Andreea*, Clasa a XI-a
Sursa de informare: *Roșu Raul Petru*, loc. Cricău
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Lăncrăjan Maria, Doșaru Simona*

În județul Alba, unul dintre cele mai vechi obiceiuri legate de sărbătorile de iarnă se păstrează în satul Craiva, comuna Cricău, unde copiii merg la „Pițărat” din casă în casă pentru a aduna în traiste colăcuți, mere, nuci sau alte bunătăți. Unii dintre copii îmbracă chiar și portul popular.

Locul II

Traistele copiilor sunt țesute de bunicile sau străbunicile lor în diferite culori și multe dimensiuni, iar unele pot fi împodobite cu ciucuri.

Bătrânii satului povestesc că „Pițăratul” ar fi un obicei vechi care se păstrează din vremea dacilor, fiind transmis din generație în generație și este un mod de colindat special, practicat de copiii din localitate.

„Pițăritul” sau „Pițăratul” este începutul colindelor în satul Craiva, iar micii Pițărâi sunt urmași de cete de colindători care merg pe la toate casele din sat și primesc bani de la gazde pentru colindele interpretate.

Pițărăul denumește atât un colăcuț făcut din aluatul care rămânea de la pâine sau de la cozonaci, dar și copilul care pleacă cu pițăratul.

Obiceiul „Pițăratului” începe și acum în dimineața Ajunului de Crăciun, plecând din curtea primei case din sat, unde copiii de diferite vârste se adună având fiecare o trăistuță atârnată de gât, strigând:

*„Bună dimineața la Moș Ajun!
Dă-mi covrig că mor de frig,
și colac de la găzduc,
Aleluia lui Novac!
La anu' și la mulți ani!”*

Locul II

În urmă cu mulți ani, gazdele vizitate de Pițărăi aruncau nucile sau merele pe jos, în mijlocul curții, iar copiii le adunau în funcție de rapiditatea lor. În prezent, oamenii introduc în traista fiecărui micuț cele oferite.

Ajungând la ultima casă din sat, copiii se grăbesc spre locuințele lor, urmând ca peste puțin timp să parcurgă încă o dată satul, dar de aceasta dată vestind Nașterea Domnului fiecărui sătean.

ORAȚIE DE NUNTĂ

Culegător: **OLTEAN RAREȘ**, Clasa a XI-a

Sursa de informare: *Horea Popa*, Hățăgan Maria,
loc. Mihaiț

Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”

Profesor îndrumător: *Ciocan Carmen*

La intrarea în curte, femeile stropesc nuntașii cu grâu și apă, rit purificator și propițiator benefic.

Se strigă:

*„Astă nuntă s-a făcut
Iară dușmanii n-au vrut!”*

Și:

*„Ține, Doamne, neamu' meu
Că nu-i popă, nici birău
Numa-i om de ominie
Dumnezeu Sfântul să-l ție!”*

La Stremț, o mătușă de-a mirelui ia „un hârb cu apă și cu busuioc și un hârb de grâu” și strigă:

Locul II

„Io m-apuc să vă stropesc
Și tot bine vă doresc,
Cu apă și busuioc
S-aveți în lume noroc.
Ia țâp grâul fir cu fir,
Mirele-i un trandafir,
Trandafir rădăcinos,
Ficior mândru și frumos.”

Alaiul mirelui e primit cu laude și de rudele miresei:

„Vine nunu' cu nuna,
Dar ei nu vin singuri, singurei,
C-aduc mirele cu ei,
Ficior frumos și cuminte,
Ieși, mireasă, înainte!”

Este elogiat apoi neamul miresei:

„Ia uitați-vă, nuntași,
În ce curte vă băgați,
Într-o curte aranjată
Cu mireasă elegantă,
Cu părinți descuscăreți
Ia intrați ca să-i vedeți!
La casa cu ferești multe
Și la oamenii de frunte,
La casa cu stâlpii deși
Și la oamenii aleși.
Pe la casă-i vița deasă –
Mireasa-i fată frumoasă!”

LOCUL III

URSUL

Culegător: **BUDACĂ SABINA**, Clasa a III-a
Sursă de informare: *Romanescu Cristian*,
loc. Miron Costin
Școala Primară Nr.3 - Miron Costin, Botoșani
Profesor îndrumător: *Budacă Liliانا*

PERSONAJE: Ursul, urător, țigan, țigancă, doctor

Urător:

*„Foaie verde rar mărar,
Bună seara, gospodari,
Gospodari și gospodine
Și voi, domnișoare fine,
Dați-vă pe lângă mine
Să vă spun ceva de bine;
Că-i de bine, că-i de rău,
A venit și Anul Nou
Anul Nou cu bucurie,
A venit Sfântul Vasile...*

*Foaie verde de mohor,
M-a pus naiba să mă-nsor
C-o muiere din Humor,
Cu o slută și-o urâtă
Nu știa să facă turtă.
Îi spuneam să mulgă vaca
Ea, nebuna, mulgea scroafa;
Îi spuneam să mulgă-n oală*

Locul III

*Ea, nebuna, mulgea-n poală.
Și-am bătut-o astă-vară,
De făcea ca trenu-n gară...
Și-am trimis-o la părinți
Fără bani și fără dinți.*

*Ieși, țigancă, de sub pat,
Nu te teme, nu te bat,
Numai cu ciocanu-n cap
Și chiroane din dulap.”*

Țiganul:

*„Eu-s țiganu Bulibașa,
Mi-o rupt țiganca cămașa
Și-am s-o cos duminica
Să nu mă râdă lumea.
Țigancă, țiganca mea,
Nu mai ascunde sticla,
Dă-o la lume să bea
Și continuă fraza.”*

Țiganca:

*„Eu-s țiganca Mădălina,
Conduc flota și mașina
Și-aviația din China.
Îs țiganca lui Costică
Și-am în buzunar o sticlă;
Beau rachiu și trag țigară
Și-am făcut liceu la țară,
Fără școală generală.
Sunt deșteaptă și frumoasă
Numa bună de mireasă...”*

M-am gândit să mă mărit
Cu-n țigan de la Humor...
Săracu' țiganu meu,
El muncește și eu beu;
El muncește cu lopata,
Iar eu beu cu toată șatra;
El muncește cu țapina,
Iar eu beu cu săptămâna;
El muncește cu toporul,
Iar eu beu și cu ulciorul."

Doctorul:

„Eu sunt Ghiță, doctorașul,
Mă cunoaște tot orașul;
Am făcut liceu și școală
Pe rachiu și pe țigară,
Și-am venit aici, la țară,
Ursul ista să nu moară;
Ursul meu e cam nebun,
Strânge pietre de pe drum
Și le-mparte la copii,
Le spune că-s jucării;
Le-mparte și la bărbați
Și le spune că-s Carpați;
Le-mparte și la femei
Și le spune că-s cercei,
Le-mparte și la cucoane
Și le spune că-s bomboane.

Ursul meu din Spania
Te-am adus cu sania;
Sania s-a prăbușit,

Locul III

Ursul meu s-a-mbolnăvit.
Nu știu, Doamne, ce să-i fac,
Să-i iau sânge de la cap,
De la cap, de la picioare.
Vai! Mă tem că ursul moare!
Scoală ursule-n picioare!
Scoală, ursule, de jos,
Să te văd cât ești de gros!"

Toți:

„Hopuri, hopuri, hopuri mici,
Noi vă spunem să trăiți!
Hopuri, hopuri, hopurile,
Vă spunem, la revedere;
Hopuri, hopuri, hopuri mari,
Noi vă spunem: La mulți ani!"

DESCÂNTEC DE DEOCHI

Culegător: **LASCU DĂNUȚ**, clasa a VIII-a
Sursa de informare: *Grăure Gheorghe*, Drăcșani
Școala Gimnazială Drăcșani
Profesor îndrumător: *Lazăr Anicuța*

„De-o fi deocheat Ion,
De-o fi femeie curmată,
Să-i cadă cosițele,
Să-i crape țâțele,
Să-i pice laptele,
Să-i moară pruncu' de foame,
Se mire lumea de ea,

Locul III

Cum s-a mirat ea de Ion.
De-o fi deocheat de gard,
Să-i cadă joardele,
Să-i rămână proptele.
De-o fi deochiat Ion,
De câmpu' cu florile,
Florile să nu mai înflorească
Și să se veștejească.
De-o fi deocheat Ion
De soare sec,
Soare pe pământ
Să nu se mai dovedească,
Să-i pice razele,
Să întunecească,
Să mire lumea de el
Cum s-a mirat de Ion
Curat, iluminat,
Ca steaua pă cer,
Ca roua-n câmp,
Ca poala Sfântei-Marii,
Leac din mâna mea să fie!"

GĂTITUL MIRESEI

Culegător: **LUCA ANDREEA**, Clasa XI-a A
Sursa de informare: *Papei Vasile*, loc. Teiuș
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Beca Felicia*

Gătitul miresei începe dimineața, înainte de nuntă. Ea este ajutată de prietenele și rudele ei, uneori de nașa ei

(dacă sunt două perechi de nași). Mai demult, costumul miresei era alcătuit din: cătrințe, ie, poale brodate, chiștineu cu ciucuri, straiță, vestă, pantofi.

Îmbrăcămintea mirelui consta din: cămașă de in, cioareci sau pantaloni de cânepă, cheptar, vestă, pălărie cu struț, cizme.

Astăzi, mireasa poartă rochie albă, pantofi albi, mănuși, voal cu coroniță, buchet de flori. Mirele este îmbrăcat în: costum alb sau negru, cămașă, pantofi, cravată și poartă floare albă în piept. Tendința este de a se înlocui florile artificiale cu flori naturale (trandafiri albi sau roșii). Aceste flori se prind în pieptul rudelor apropiate: părinți, surori, frați, cumnați, nepoți, naș, domnișori de onoare.

În timpul îmbrăcării miresei se cântă:

*„Plânge gojă și nu prea
Că se duce sprijina
Și din casă și de-afară,
Sprijina de astă vară.
Din casă cu mătura,
Din câmp cu secera.”*

Sau:

*„Tu, mireasă, draga mea,
De ți-o fi soacră-ta rea
Să mături casa cu ea,
De la ușă pân' la masă,
Să știe c-are noră în casă.
De la ușă pân' la pat
Să știe că de dracu-a dat.”*

FOAIE VERDE, TREI MUȘCATE

Culegător: **POPESCU LUCIAN**, Clasa a VIII-a

Sursa de informare: *Pătrașcu Maria*, loc. Drăcșani

Școala Gimnazială Drăcșani

Profesor îndrumător: *Lazăr Anicuța*

*„Foaie verde, trei mușcate,
– De unde vii, mai băiete?
– Vin, mândro, la Drăcșenei,
Din județul Teleorman.
– Hai, mândro, în sat la noi,
Să ne luăm amândoi,
Să facem o casă nouă
Și să trăim în voie bună,
Să muncim apoi cu drag,
Pa valea lui Baibarac,
S-avem roade-mbelșugate,
Casa plină de bucate,
Copiii să-i dăm la școală,
Să le prindă bine-n viață
Școala care-acum un an
A-mplinit un centenar.
– De unde vii, mai băiete?
– Vin, mândro, la Drăcșenei,
Din județul Teleorman.
– Hai, mândro, în sat la noi,
Să ne luăm amândoi,
Să facem o casă nouă
Și să trăim în voie bună,
Să muncim apoi cu drag,
Pa valea lui Baibarac,*

Mențiuni

*S-avem roade-mbelșugate,
Casa plină de bucate,
Copiii să-i dăm la școală,
Să le prindă bine-n viață
Școala care-acum un an
A-mplinit un centenar."*

MENTIUNE

CÂNTEC DE LUARE A ZESTREI

Culegător: **BOGDAN IOANA**, Clasa a XI-a
Sursă de informare: *Tîrtescu Anica*, loc. Teiuș
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Toth Cristina*

*„Uitați-vă, muieri bune,
Câte lepedee-mi pune
Numărați și socotiți
Numai nu batjocoriți,
Și pe urmă să nu știți.
Sunt trei în trei ițe,
Trei pestrițe,
Trei cusute după ac,
Trei făcute din bumbac,
Trei cu ciucuri de mătăasă,
Trei cu mătăasă ghețoasă."*

Mențiuni

STRIGĂTURI PENTRU MIREASĂ

Culegător: **CĂLEAN MARIA**, Clasa a XI-a A
Sursa de informare: *Sabău Carolina*, loc. Mihaltț
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Beca Felicia*

„Tu, mireasă, tu, mireasă,
Io îți spun de-aici, de-acasă,
Să fii bună și s-ascuți,
La dușmani să nu te uiți,
Că dușmanii vor pârî,
Ca să nu puteți trăi.”

„Ia-ți, mireasă, ziua bună,
De la mumă-ta cea bună,
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori.”

STRIGĂTURI

Culegător: **CĂRNAȚ ROXANA**, Clasa a XI-a
Sursa de informare: *Sabău Carolina*,
70 de ani, loc. Mihaltț
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Ciocan Carmen*

„Feciorul care ține
Se însoară cu ce rămâne.
Iar fata care alege
Până la urmă culege.”

Mențiuni

Sau:

„Feciorul bogatului
Ia urâta satului,
Numai bogată să fie
Să știe să meargă-n vie.”

Și:

„Mărita-m-aș, mărita,
Pita n-o știu frământa,
Pe lopată n-o știu pune,
Cu badea m-aș duce-n lume.
Din cuptor s-o scot afară,
Cu badea m-aș duce-n țară.”

STRIGĂTURI

Culegător: **HORVAT ANTONIA**, Clasa a IX-a
Sursa de informare: *Maria Glod*,
69 de ani, venită din Almașu-Mare
Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”
Profesor îndrumător: *Ungureanu Irina*

Cât ține masa lăutarii cântă:

„Veselește-te, mireasă,
Că bâta-i pe grindă-n casă.
Și-i cioplită-n patru dungi
Cât sunt spatele de lungi.”

„Tot de asta m-am temut
Că mi-am luat bărbat mut,
Dar acum îmi pare bine
Că-i mai ocoș decât mine.”

Mențiuni

„Mândruliță, te spun ochii
Că-ți plac dascălii și popii.
Ia te șterge pe la nas,
Că de dascăli ai rămas.
Ia te șterge pân-la gură
Că popii-s la-nvățătură.”

FOAIE VERDE TREI GRANATE

Culegător: **PETRACHE MIHAELA**, clasa a VIII-a
Sursa de informare: *Martac Constantin*, Drăcșani
Școala Gimnazială Drăcșani
Profesor îndrumător: *Lațăr Anicuța*

„Foaie verde trei granate,
Când fu pe la nouă sute șapte,
Se făcu răscoală-n sate.
Din Ciurari ei se porniră
Și-n Drăcșani se opriră,
Cu secure și cu topoare,
Pe ciocoi să mi-i omoare,
Să scape copiii de foame.

HAI PE BURDEA

Culegător: **TURTURICĂ ANGELIN**, clasa a VIII-a

Sursa de informare: *Marita Zorzoana*, 98 ani

Școala Gimnazială Drăcșani

Profesor îndrumător: *Lazăr Anicuța*

*„Hai pe Burdea-n
Jos la vale
Să culegem floricele,
Să le facem chiticele,
Să le dam la vecinele!
De-o fi vecina frumoasă,
Să-i dăm chita mai mare
Și legată cu mătase,
Să vază că e frumoasă.
De-o fi vecina urâtă,
Să-i dăm chita veștejită
Și legată cu răchită,
Să vază că e urâtă.”*

*Proiectul Educațional Județean
"A fost odată..."
Brașov 2014*